

# বৈজ্ঞানিক ভিত্তিত বিলাহী খেতি

শ্রীমতী সংগীতা মহন্ত  
শ্রীসুৰজিত কলিতা  
ড° নৰেন্দ্ৰ নাথ শ্যাম



কৃষি বিজ্ঞান কেন্দ্ৰ  
অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়  
খুমটাই, গোলাঘাট

বিলাহী এবিধ উন্নত মানদণ্ড আৰু সকলোৰে প্ৰিয় পাচলি যাক আলুৰ পাছতেই বিভিন্ন দেশত দ্বিতীয়তে স্থান দিয়া হয়। ভাৰতবৰ্ষত প্ৰায় ৮০ হেজাৰ হেক্টৰ মাটিত বিলাহী খেতি কৰা হয়। অসমত প্ৰায় ১২,৫৫০ হেক্টৰ মাটিত বিলাহী খেতি কৰা হয়। বিলাহীত যথেষ্ট পৰিমাণে ভিটামিন 'চি' পোৱাৰ উপৰিও খনিজ লৱনো পোৱা যায়।

**ব্যৱহাৰ :-** কেঁচাই খাব পাৰি, ৰান্ধি খাব পাৰি, চ'চ (Sauce) পিউৰী (Puree) আৰু বাণিজ্যিক ভিত্তিত সংৰক্ষিত খাদ্য প্ৰস্তুত যথেষ্ট উপাৰ্জন লাভ কৰিব পাৰি।

**জলবায়ু :-** বিলাহী খেতিৰ বাবে ২০-২৪° চেলচিয়াচ উষ্ণতাৰ আৱশ্যক আৰু ১৬° চেলচিয়াচতকৈ কম আৰু ২৭° চেলচিয়াচতকৈ বেছি উষ্ণতা বিলাহী খেতিৰ বাবে অনুপযোগী।

**মাটি :-** ৰ'দ ঘাই, ওখ বালিচহীয়া, পলসুৱা মাটি বিলাহী খেতিৰ বাবে উপযোগী।

**বীজ সিঁচাৰ সময় :-** সাধাৰণতে মুকলি পৰিৱেশত বিলাহী খেতি কাতি মাহৰ পৰা পুহ মাহলৈকে আৰু সেউজ গৃহত ফাগুন মাহৰ পৰা জেঠ মাহলৈকে কৰা হয়।

**জাত/সঁচ :-** পুচা ৰুবী, আৰ্কা আভা, আৰ্কা আলোক, নবীন, অবিনাশ, আৰ্কা অভিজিৎ, আৰ্কা শ্ৰেষ্ঠ, নামধাৰী সুৰক্ষা, ইত্যাদি।

**বীজৰ পৰিমাণ :-**

**সাধাৰণ জাত :-** ৬০ গ্ৰাম প্ৰতি বিঘাত ৰোপনৰ বাবে।

**হাইব্ৰীড জাত :-** ২৫ গ্ৰাম প্ৰতি বিঘাত ৰোপনৰ বাবে।

**ৰোপন পদ্ধতি :-** বিলাহী খেতিত প্ৰথমতে উপযুক্ত পৰিমাণৰ বীজ পুলিবাৰীত গজাই ল'ব লাগে। পুলিবাৰীৰ মাটিডোখৰ ভালদৰে চাহ কৰি বেমাৰ-আজাৰৰ পৰা মুক্ত কৰিবৰ বাবে ১৫ মাইক্ৰন ডাঠ বগা পলিথিনেৰে ২০-২৫ দিন ঢাকি ৰাখিব লাগে।

**ৰোৱাৰ সময় :-** পুলিবাৰীৰ বীজ সিঁচাৰ উপযুক্ত সময় হৈছে অক্টোবৰ-নৱেম্বৰ মাহ অৰ্থাৎ আহিন মাহৰ শেষৰ পৰা আঘোণ মাহলৈকে। পুলিবোৰ যেতিয়া ২৫-৩০ দিনৰ বয়স হয় তেতিয়া পুলিবোৰ সাৱধানে উঠাই মূল পথাৰত ৰোপন কৰিব লাগে।

**ৰোৱাৰ ব্যৱধান :-**

**সাধাৰণ জাত :-** ৪৫ ছেঃ মি × ৬০ ছেঃ মিঃ

**হাইব্ৰীড জাত :-** ৭৫ ছেঃ মি × ৬০ ছেঃ মিঃ

**সাৰ প্ৰয়োগ :-**

বিলাহী খেতিত অনুমোদিত সাৰৰ পৰিমাণ হৈছে-

ইউৰিয়া	-	২১ কিঃ গ্ৰাঃ প্ৰতি বিঘা।
একক চুপাৰ ফচফেট	-	৫০ কিঃ গ্ৰাঃ প্ৰতি বিঘা।
মিউৰেট অৱ পটাছ	-	১৪ কিঃ গ্ৰাঃ প্ৰতি বিঘা।

এই বাসায়নিক সাৰখিনিৰ আধাভাগ ইউৰিয়া আৰু সম্পূৰ্ণ ভাগ চুপাৰ ফচফেট আৰু পটাছ সাৰ শেষৰবাৰ হালবোৱাৰ আগতে মাটিত সমভাৱে প্ৰয়োগ কৰি হাল বাই মৈয়াই সমান কৰি ল'ব লাগে। বাকী থকা আধাভাগ ইউৰিয়া সাৰ পথাৰত পুলি ৰোৱাৰ এমাহৰ পিছত প্ৰতিটো পুলিৰ গুৰিত নতুবা দুটা শাৰীৰ মাজৰ ঠাইডোখৰতে পাতলীয়াকৈ লোৰ কৰি সমভাৱে প্ৰয়োগ কৰিব লাগে।

**পৰিচৰ্যা :-** ৩খ জাতৰ পুলিবোৰ যাতে হাউলি পৰি নাযায় তাৰ বাবে বাঁহৰ খুঁটি পুলিৰ গুৰিত পুতি বান্ধি দিব লাগে। এনে কৰিলে ফলসমূহ নিৰোগী কৰি ৰখাত সহায় কৰে।

**শস্য চপোৱা আৰু উৎপাদন :-** সাধাৰণতে বিলাহী বজাৰৰ চাহিদা অনুযায়ী ৪ দিনৰ অন্তৰত চপোৱা হয় আৰু প্ৰায় ১০ বাৰলৈকে ছিঙিৰ পাৰি। সংৰক্ষিত খাদ্য প্ৰস্তুতকৰণত বিশেষকৈ সম্পূৰ্ণ পকা ফল চিঙা হয়। ভাৰতবৰ্ষত সাধাৰণ জাতৰ ক্ষেত্ৰত ২.১-৩.৩ টন প্ৰতি বিঘা হিচাপে উৎপাদন পোৱা যায় আৰু হাইব্ৰীডৰ ক্ষেত্ৰত ই ৮.০-১০.৭ টন প্ৰতিবিঘা পৰ্য্যন্ত হয়।

**শস্য ৰক্ষা :-** বিলাহী খেতি সাধাৰণতে বিভিন্ন ৰোগ, পোক-পতঙ্গ আৰু অনিয়মিত কিছুমান ৰোগৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হয়।

### ৰোগ :-

১) শিপা বা গছ পচা :- গছৰ শিপা সমূহ আৰু মাটিত লাগি থকা গা গছৰ অংশসমূহ পঁচি যায়।

প্ৰতিকাৰ :- (ক) পুলিবাবীৰ মাটি ২% ফৰমেলিডিহাইড দ্ৰৱৰ দ্বাৰা দুসপ্তাহৰ আগতে শোধন। (খ) আক্ৰান্ত গছত কেপটন অথবা ফাইট'লান ২-৩ গ্ৰাম প্ৰতি লিটাৰ পানীত মিহলাই ছটিয়াব লাগে।

২) লেট ব্লাইট (Late blight) :- গছৰ পাতত মটিয়াৰ পৰা বেঙুনীয়া ৰঙৰ দাগৰ আৰ্ভিভাব গোটেই গছজোপালৈ বিয়পি পৰে আৰু গছজোপা মৰহি যায়।

প্ৰতিকাৰ :- (ক) আক্ৰান্ত গছ সমূহ উঘালি ধ্বংস কৰিব লাগে, (খ) ৰিড'মিল এম জেদ ৭২, ডাইথেন এম- ৪৫ মেটালেক্ৰিল আৰু ডেক'নিল ২.০ গ্ৰাম প্ৰতি লিটাৰ পানীত মিহলাই এসপ্তাহৰ অন্তৰত কেইবা বাৰো ছটিয়াব লাগে।

৩) ফল পঁচা (Fruit rot) :- সৰু ডাঙৰ বিভিন্ন ঘূৰণীয়া মূগা বৰণীয়া দাগ পৰে।

প্ৰতিকাৰ :- (ক) নলা নৰ্দমা খান্দি মাটিডবাৰ পৰা পানী ওলায় যোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে, (খ) এগ্ৰ'চান ২.৫ গ্ৰাম প্ৰতি কেঃ জিঃ হিচাপে বীজত মিহলাই এৰাতি ৰাখি শোধন কৰি বীজখিনি সিঁচিব লাগে।

৪) মৰহি যোৱা (wilting) :- আক্ৰান্ত গছ চাপৰ হৈ যায়, পাতবোৰ হালধীয়া পৰি শেষত গছ মৰহি যায়।

প্ৰতিকাৰ :- (ক) এগ্ৰ'বিট আৰু চিন'ইন ফুডজলৰ দ্বাৰা ২.৫ গ্ৰাম প্ৰতি কেজি হিচাপে বীজ শোধন কৰিব লাগে, (খ) বায়ফৰ পি'এফ নামৰ জৈৱিক পদাৰ্থৰ দ্বাৰা বীজ, শিপা তথা মাটি

শোধন কৰি সুফল পোৱা যায়।

**কীট-পতঙ্গ :**

১) বিলাহীৰ ফল বিন্ধা পোক (Tomato fruit borer) :- পলুবোৰ পাতবোৰ খায় নষ্টকৰে আৰু শেষত ফলবোৰ বিন্ধা কৰি ভিতৰৰ কোমল অংশ খাই ব্যৱহাৰৰ অনুপযোগী কৰি তোলে।

**প্ৰতিকাৰ :-** (ক) আক্ৰান্ত ফলবোৰ হাতেৰে চিঙি ধ্বংস কৰিব লাগে, (খ) মালাথিয়ন বা এন্ড ছালফেন ১ মিঃ লিঃ প্ৰতি লিটাৰ পানীত মিহলাই স্প্ৰে কৰিব লাগে।

২) থ্ৰিপছ (Thrips) :- বিলাহীৰ ফলটোত বগা টেমুনাৰ সৃষ্টি কৰে।

**প্ৰতিকাৰ :-** মন'ক্ৰ'টফচ অথবা এচিফেটৰ (৫% পাউদাৰ) দ্বাৰা মাটি শোধন কৰিব লাগে।

**অনিয়মিত ৰোগ :**

১) কলি পচা (Blossom end rot) :- বিলাহীৰ কলিটো সেউজীয়া হৈ থাকোঁতেই ফুলৰ পাহি লাগি থকা অংশটো গেলি পছি যায়।

**কাৰক :-** (ক) সেমেকা খেতি-মাটি, (খ) খেতিমাটিত কেলছিয়াম আৰু মেগনেচিয়াম নামৰ পদাৰ্থৰ পৰিমাণ অধিক।

**প্ৰতিকাৰ :-** ব'দ ঘাই মাটিত খেতি কৰা।

২) ওফন্দি উঠা (Puffiness) :- ফলৰ আকাৰৰ অসামান্যতা ফলৰ ওজন কমি যোৱা আৰু আংশিক পূৰ্ণতা।

**কাৰক :-** ক) সেমেকা খেতি মাটি।

খ) অত্যাধিক উষ্ণ জলবায়ু।

গ) অসামান্য পৰাগ সংযোগ।

৩) ছালফটা (Cracking) :- ফলটোৰ ঠাৰিৰ ওচৰত অথবা গোটেই গাৰ ছাল ফাটি যায়।

**কাৰক :-** ক) অত্যাধিক উষ্ণ জলবায়ু

খ) বংশগত কাৰক।

**প্ৰতিকাৰ :-** নিৰোগী বীজৰ প্ৰয়োগ।